

CSALÁD ÉS ISKOLA.

NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI SZAKKÖZLÖNY,

szülők, kisednevelők, tanítók és a nevelésügy barátai számára.

KIADJA A KOLOZSMEGYEI TANÍTÓ-TESTÜLET.

FELELŐS SZERKESZTŐ: Rieger Imre.

Belmunkatársak: DR. BARTÓK ISTVÁN, CZIRJÁK ALBERT, DR. FERENCZI ZOLTÁN.

Megjelenik — július és augusztus havukat kivéve — havonként kétszer, legalább egy ivnyi tartalommal.

Előfizetési ára: egész évre 3 frt, félévre 1 frt 50 kr.

Pályázatok s egyéb hirdetések petit soronként 5 krral számíttatnak.

E közlöny beltartalmát illetők a szerkesztőhöz (Lyceum-épület); az előfizetési pénzek, hirdetések és reklamációk pedig — DEZSI LÁSZLÓ egyleti pénztárnok czimén — a kiadó hivatalba (Hidelve, Új-utca, 36. sz. a.) küldendők.

Elnöki megnyitó beszéd.*)

Tisztelt pályatársaim!

Legyen szabad, midőn évi rendes közgyűlésünk alkalmából együtt van szerencsém tisztelni, egyszerű szíves üdvözetem nyilvánítása után, megnyitoul egy futó pillantást vetnem azon főbb kérdésekre, melyek manapság a népoktatás embereit Európa, mondhatnám világszerte foglalkoztatják.

Szeretném, ha igénytelen szavaim további gondolkodásra adnának alkalmat, hogy a mit eddig nem tettünk meg, hátha óvatosan legalább megpróbálnók; a mit megkezdtünk, de nem fejeztünk be, hátha végrehajtanók.

Meglehet, hogy szomorú jelenségeket is kénytelen leszek érinteni. De istennek hála, azok nem a mi hazánkban történtek. Aztán a rosszból is lehet tanulni; a mások botlásai keresztyén érzületünknek fájnak ugyan, de nem egyszer szolgáltatnak hasznos tanulságot.

Mióta a nemzetek önismeretre ébredtek s megdöbbenve tapasztalják, hogy anyagi, szellemi, erkölcsi tekintetben mennyi javítani való van mindenfelé, fokozott erélylyel igyekeznek magukat mivelni, mert különösen a nép minden rétegét átható egyetemes miveltségtől remélik a panaceát, a mindent orvosló gyógyszert.

Az általános műveltség legfontosabb tényezőjének látják a népiskolát, ez okból minden társadalmi bajban felé fordulnak. E körülmény teremtette az új idő népoktatásának egynehány kérdését, melyek, bár megoldásuk, kinek-kinek saját felfogása szerint könnyűeknek látszhatnak, évek óta tartják magukat, s ha a mellettök felhozott érvek hátrálni kénytelenek az ellenkező nyomos okok elől, előállanak a tények, a szemmel látható eredmények, melyeket eltagadni nem lehet.

Egy ilyen az iskolai takarékpénztárak kérdése. A legelső iskolai takarékpénztárt Middlesexben 1799-ben indította meg egy nő Wackefild Priscilla, s ugyan-

csak Angliában egy pap Smith József. Azután próbálták imitt-amott, de siker nélkül; miért abban maradt. Legújában 1866-ban ismét felújította Laurent tanár Gentben. Azóta kivált a tanító-testületi működések felindulásával számtalan tanácskozásoknak volt tárgya Berlinben, Münchenben, Lipcsében, Hamburgban, Párizsban stb. s folyó évi július hónapban Kasselben. Badenben 1880-ban a belügyminiszterium figyelmeztette a hatóságokat, hogy akadályozzák meg az iskolai takarékpénztárak létesítését. Porosz-Szileziában és Schleswig-Holsleinban a kormány rendeletet bocsátott ki, hogy iskolai takarékpénztárt csak felsőbb engedély mellett lehet nyitni.

A tanító-testületek által ellene felhozott főbb tételek ezek: az isk. takarékpénztárak a gyermekeket fűvészségre, irigykedésre, anyagiasságra, kapzsiságra, önzésre szoktatják, az iskolában vagyoni árisztokráciát alapítanak s általában megrontják a közszellemet, valamint aláássák a tanítók és szülők közötti jó viszonyt, végül, hogy a tanító különben sem érkezik arra. Aztán a tanítónak másképen is elég módja van a gyermekeket takarékoságra szoktatni. Így például szoktassa meg a tanító a gyermeket arra, hogy kimélje meg ruháját, játékszereit, könyvét, plajbászát, papirosát, palatábláját, szóval minden taneszközeit, sőt ételét is anynyiban, hogy kenyerét, gyümölcsét ne dobálja el, s ha valamije elromlik, igyekezzék azt maga kijavítani, hogy szülőinek mentől kevesebb kiadást okozzon s így tovább.

Mind e támadások mellett az eredmény azt mutatja, hogy az iskolai takarékpénztárak Belgiumban, Angliában, Olaszországban, szóval Európa majdnem minden művelt államaiban, sőt Amerikában is terjednek annyira, hogy egy előttem feküdt adat szerint egyedül Franciaországban 1877-ben 8000 volt s jelenleg 12,000 ilyen takarékpénztár van.

Franciaországban 1871-ben a háboru után a felnöttek összes takarékpénztáraiban 515 millió frank tőke volt, mely összeg 1878-ig 930 millióra emelkedett. Ezen gyors emelkedését a megtakarított tőkének a tanfelügyelők s helyhatóságok jelentései nyomán az iskolai

*) Felolvastatott a kolozsmegyei tanító-testületnek, 1882. okt. 30-án tartott közgyűlésén.

takarékpénztáraknak tulajdonítják, melyeknek a szülők-re, családokra szemmel látható befolyása van.

Angliában, hogy a tanítót megkíméljék a fáradtságtól, úgy alkalmazzák az iskolai takarékpénztárakat, hogy hetenként megjelenik valamelyik takarékpénztár ügynöke az iskolában átvenni a gyermekektől a bevéendő összeget.

Németországon több van 350 isk. takarékpénztárnál. Legtöbb van aránylag Szászországban hol 20 van; keleti Poroszországban van 150, Hannoverbe magába a városba 17 tanító vitte be. Gothában, Wunsdorfban, Ölsben, Kreuzburgban a tanító-képezdei gyakorló iskola is tart fenn isk. takarékpénztárt.

Magyarországon a Weisz-Bernát egyik tudósítása szerint több mint 141 isk. takarékpénztárban eddigelé 54,647 forintnál többet takarítottak meg a gyermekek.

A második kérdés az egészség-ügyet illeti.

Az iskola által az egészségügyi ismeretek terjesztése után javítani akarják az egészségügyi viszonyokat s e közben azon sajtáságos eredményre bukkannak, hogy az iskolák rontják az egészségügyi állapotját. Azt tapasztalják, hogy az iskolás gyermekek halványak, bádgyadtak, közönyösek, kedélytelenek, rövidlátók lesznek; elvesztik étvágyukat, nem tudnak aludni, fel-felriadnak, agy és mellbajokat, hátgörcböléseket s többféle ragályos betegségeket kapnak, milyenek a skarlát, difteritis, ragadó szembajok stb.

Ez állapoton sokféleképen igyekeznek segíteni orvosok és tanférfiak egyaránt. Ily irányu tanulmányok eredménye azon előterjesztés, melyet egy Drezdában a múlt évben tartott gyűlés alkalmával egy orvos a többek közt a tanórák apasztására nézve tett s mely szerint egyebet mellőzve egy 7—8 éves gyermeknek az ének, torna, s női munka felszámításával együtt hetenként semmi esetre sem szabadna 22 óránál többet iskolában tanulással foglalkoznia.

Egy lipcei szakbizottság a padokat tette vizsgálat tárgyává s a szék vagy pad ülésének szélességéből, keskenységéből, magasságából, törpességéből s általán az íróasztal lapjához való helyzeti viszonyából származó betegségeket kimutatva mindenre határozott méreteket adott. Ezek nálunk még most sincsenek figyelembe véve annyira, hogy még újabb padjaink sem felelnek meg csak azon szabálynak sem, hogy a pad ülése 2—3 centiméternyire az íróasztal lapja alá menjen.

Dr. Horner zürichi orvos az írószereket, névszerint a papír-, fali- és palatábla részeinek a szemre való hatását vizsgálta meg, s megjelölte, hogy milyen színű alapra milyen anyaggal célszerűbb írni. E vizsgálatból mint eredményt csak azt említem meg, hogy a palatáblát nem annyira azért, hogy megnehezíti a kezet, mint inkább a szemre való tekintetből, mivel a szemet elrontja, az iskolából kivetendőnek tartja.

És ez így megy az iskola fekvése, levegője, világossága, fűtése tekintetében, mely utóbbira nézve Dr.

Kaiser kimutatta, hogy a légfűtés az általa terjesztett szénsavas s egyéb kártékony állományok miatt a tüdőre nézve nagyon veszedelmes. A városi gyermekek számára mostanában szünidői telepeket rendeznek, így pld. a múlt évben Berlin falura küldött egészséges levegőt színi 224 gyermeket, kiknek hazatérési ünnepén a császárné is jelen volt. Drezda küldött 200-at, Bréma 120-at, Pest is egynehányat.

Szóval, minden kigondolható óvszert mozgásba tesznek, hogy az egészség és tanulás követelései között az egyensúlyt helyreállítsák.

Mindezek dacára újból, meg újból felmerül a kérdés, hogy vajjon egyáltalában lehetséges-e műveltség tekintetében a kor igényeinek eleget tenni a nélkül, hogy az egészség és testi épség áldozatul essék.

A harmadik napi kérdés az ismétlő iskolákra vonatkozik.

Általános a panasz, hogy az elemi iskolákból kikerült növendékek egy néhány év alatt mind elfelejtik, a mit tanultak. Ennek megakadályozása lenne célja az ismétlő iskoláknak, melyeknek üdvös volta mellett szól még azon körülmény is, hogy sok hasznos ismeret csak is érettebb korban tapadhat meg a gyermek elméjében minél fogva az ilyenek az elemi iskola rendes tanfolyamán csak nagyon felületesen érinthetők. Több gyakorlati tantárgyakat, milyenek a gazdaság, kertészet, házi ipar, alkotmánytan s törvény ismeret valódi haszonnal legalább is csak 12—15 éves gyermekeknek lehet tanítani.

Azonban a növendékek helyzetéből, a tananyag megválasztásából s a tanítók díjazásából itt is sok nehézség forog fenn. A gyermekek azon korban, mikor az ismétlő iskolákba kellene járniok többnyire szolgálatra képes tagjai a családnak s ezért falun, sőt sok helyt városon is csak kényszereszközök által vonhatók tanítás alá. E tekintetben még Svájcban is nehézségek adták elé magokat, úgy hogy kérelmeztek is ellene. Továbbá sok nehézséggel jár a tananyag megválasztása is, melyet nem mindenütt sikerül a helyi viszonyokhoz, a növendékek lelki szükségéhez alkalmazni úgy, hogy mind a humanus képzés, mind a gyakorlati élet kívánalmainak elég legyen téve. Az e téren szerzett tapasztalat indította az unterwaldeni kormányt az ismétlő iskolák tananyagának szorosabb meghatározására, nehogy a tanítók igen sok anyagot öleljenek fel részint egy kis hiúságból, hogy iskoláikat magasabb színvonalra emeljék, részint túlbuzgóságból, midőn valamelyik tanítónak kedvenc tárgya kerül előadásra. Ily értelemben emel panasz Appenzel kánton előljárósága az ellen, hogy némely tanító fényelegni akarván, igen felcsigázza a tananyagot, magas régiókban ábrándozik a helyett, hogy a gyermekek lelkének harmonikus fejlesztésére s arra fordítana figyelmet, hogy a hazának jellemes, derék polgárokat neveljen. Hasonló értelemben nyilatkozik a Solothurni Lehrertag. Sokat tépelődnek az ismétlő is-

kolák kérdésénél a tanítók díjazása ügyével is. Ugyanis a tanítók érzik, a figyelmes közönség látja, hogy a néptanító fizetéséhez képest nagyon meg van terhelve. Az új kötelességnek tehát új jutalmat kellene maga után vonnia s minthogy erre sem a szülők, sem a község, sem az állam nem hajlandó, az ügy még most is sok helyt pang.

Úgy látszik, hogy a hol az ismétlő iskolák rendezve vannak, mint Svájcban s Németország némely államaiban, mégis a szülők külön terhelése nélkül mindenütt az állam és község hozza össze a szükséges mérsékelt honorariumot, mely aztán a pótlékot a tanító buzgóságában s áldozatkészségében találja meg. Zürich kánton pld. 15,000 franknál többet fordít évenként az ismétlő iskolákra s mégis némely tanító csak 50 frtot kap tiszteletdíjúl. Sz. Gallen kántonról már azt olvassuk, hogy az ismétlő iskolákat a tanítók csupán buzgóságból, jutalom nélkül tanítják.

A negyedik napi kérdést Claussion Kaas egy buzgó dán hazafi indította utba. Ez a **fiuiskolai kézimunka kérdése**. Ezt az eszmét látjuk már Frankenál, később Pestalozzinál, kinek Lenard és Gertrudjában úgy látszik épen e gondolat hatása alatt egy fejezet ilyen címet kapott: nem az elmélet, nem a könyv, hanem az élet az alapja a nevelésnek; továbbá Fröbelnél. Legújabbán azon tapasztalat, hogy Németország az 1876. philadelfiai nemzetközi kiállításon elmaradottnak látszott, felébresztette a németekben az ipar fejlesztése eszményét s annak fellendítését a népiskolában vélték megkísérthetőnek. Különösen ajánlja a fiu kézimunkának a népiskolába való felvételét egy füzet, melyet a rajnavideki, nemzetgazdasági érdekeket fejlesztő egylet bocsátott közre s melynek nyomán aztán több apostolai támadtak ezen ügynek.

Azonban a németországi tanító-egyesületek tárgyalás alá vették s több oldalról hevesen megtámadták, a többek közt Berlinben, Wismárban s folyó évben Kasselben. Felhozták ellene, hogy lehetetlen, hogy a kézimunkát a néptanító taníthassa; aztán ha taníthatná sem kellene annak bevételét megengedni; egy ilyen intézmény kiforgatná a népiskolát eredeti jellegeből s ferde útra térítené; a népiskola nem dressirozó, idomító műhely, hanem erélyfejlesztő, szívnemesítő, jellemképző intézet; a szüntelen csak hasznot, kézzel fogható eredményt, hajhászó törekvés csirájában elfojt minden magasabbra törekvést; általa a sziv üressé, a kedély fásulttá, az egész élet száraz unalmassá, sivárrá válik stb. stb.

Ezen támadások daczára a fiuiskolai kézimunka mégis a napi kérdések színvonalán tartja magát annyira, hogy nem régen a porosz kormány szükségesnek látta az ügy tanulmányozása végett Dániába, Svédországba, Norvegiába egy tekintélyes bizottságot küldeni. Berlinben 1881. jun. havában egy kitűnő tanférfiakból álló gyűlés ajánlotta, hogy a fiuk tanítását a kézimun-

ka tanítással ki kell egészíteni. Folyó évben Drezdában póttanfolyamot rendeztek a néptanítók számára a kézimunkából igen szép eredménynyel.

Azonban mégis jobban megy a fiuiskolai kézimunka tanítás ügye Franciaországban, hol egy tekintélyes közművelődési szakosztály Párizsban még 1875-ben kimondta, hogy az iparoktatást össze kell kötni a a népiskolával, mi aztán egy szakszerű röpirat nyomán több helyt meg is történt,

Szembetűnő hasznát látják abban, hogy a gyermekek izlése, szín és alakok iránti s általán aesthetikai érzéke fejlesztése mellett, mire a rajz is törekszik a kéz ügyessége, használhatósága is sokat nyer annyira, hogy a gyermekek azután bármi mesterséget könnyebben megtanulnak s magukon mindenben jobban tudnak segíteni. Azt tapasztalják, hogy 12—14 éves gyermekek ez uton inkább iskolában tarthatók, mi által aztán az ismétlő iskola is megvalósul. Remélik, hogy a kézimunka segíteni fog azon a bajon, mely szerint az emberek kezdenek iszonyodni a munkától s örömebbé válnak nyomorult proletariusokká, mintsem tisztességes kézimunkával keressék kenyerüket.

Mig a kézimunka alapvetését Európa egyik legiparosabb s műizlésre nézve legfejlettebb nemzete siet felkarolni, másfelől ugyanezen nyomra azon ország lép leghatározottabban, melyet a talaj s éghajlati viszonyok figyelmeztetnek, hogy a megélhetés eszközeiről gondoskodják.

Svédországban egyedül Elfsborg tartományban 70 ilyen fiu kézimunkával egybekötött népiskola van. Ugyancsak egy ilyen című pályatételre: „Össze lehet-e kötni a kézimunka tanítását a népiskolával?” két értekezés érkezett be. Mindenik azt állítja, hogy ez lehetséges a fiukra nézve a maga módja szerint épen úgy, mint a lányoknál már alkalmazva van; természetesen jobb lenne, ha külön tanerőre lehetne bízni, de ha nincs mód benne, a rendes tanító is kezelheti, a mi úgy is jobb, mintha valamely paedagogiai képzettség nélküli ember kontárkodnék benne.

A svéd értekezők egy része ezt saját tapasztalásából állítja. Ugyanők természetesnek találják, hogy ezen újítástól az idősebb néptanítók félnek, de azzal nyugtatják meg olvasóikat, hogy az erre nevelt ifjabb nemzedéknél nem fog eléjőnni ez az eset; a fiuiskolai kézimunkát most sem tartják nehéznek, a kik értenek hozzá.

Egy ötödik megoldandó kérdés a **tanítók helyzetének javítása**, kik köztudat szerint fontos hivatásukhoz képest csekély fizetésben részesülnek. E kérdésnél, ha nem tekintjük is azt, hogy az államok a nagy teher alatt, mely egyéb szükségékből rájuk nehezül, majdnem összeroskadnak, ismét egy nagy baj van, melyen nem könnyen lehet segíteni.

Nemzetgazdasági törvény, hogy a tárgyak értékét nem annyira az határozza meg, hogy milyen haszno-

sak, mint az, hogy milyen ritkák. Innen van, hogy a gyémánt drága, a vas olesó: egy kitűnő énekesné nagyobb fizetést kap, mint a legmagasabb rangú hivatalnok.

A tanítói pályát úgy a keresők, mint a vállalkozók könnyűnek tartják; ezért arra olyan, a milyen embert mindig kapnak s minden tétova nélkül alkalmaznak is. Ezen okból a tanítói karnak készen kell lenni arra, hogy ha fizetése javulni fog is, a mi bizonyosan megtörténik, az soha sem lesz arányban azon szolgálattal, melyet egy szakértő lelkiismeretes tanító teszen a társadalomnak. Nekünk elfeledni soha sem lesz szabad, hogy az emberiség legkitűnőbb tanítóit mindenütt az ideál vezette, lelkesítette s az önértet jutalmazta, nem az anyagi haszon. Ez a mi hivatásunknak a fatuma, de egyszersmind dicsősége is.

Azonban ebből nem következik, hogy magunkon önrönkön segíteni ne iparkodjunk. Ennek meggondolása ébresztette fel Európa minden mivelte államainak tanítóit, hogy az önszegély útján igyekezzenek biztosítani maguk s munkaképtelenné vált pályatársaik jövődjét. A tanítótestületek az állami hasonló célú intézmények mellett mindenfelé segély egyesületeket alapítanak nemesak országosan, hanem testületenként is.

Egy pár példát szándékozom felemlíteni, ez okból az összehasonlítás kedvéért, a mit tisztelt pályatársaimra bizok, nem tartom feleslegesnek becses emlékeztetőkben felújítani, hogy Kolozs megyének területe 5149 □ km., lakosainak száma 202,263.

Következik a példa. Meklenburg-Streliecz nagyhercegségnek (területe 2930 □ km., l. sz. 9800) önérején összegyűjtött tanítói segélyalapja 2851 mk. Lippe-Detmold fejedelemség (t. 1134 □ km., l. sz. 111,200) tanítói 1878—79-ben összetettek 918 mkt, kiadtak pályatársaiknak segélyül 730 márkot. Schwarzburg-Sonderhausen fejedelemség (t. 860 □ km., l. sz. 67,700) tanítói egy tőkét gyűjtöttek, mely évenként 305 mkt jövedelmez. Reuss-Greisz fejedelemség (t. 829 □ km., l. sz. 88,000) összetettek egy segélyalapot, mely most 6370 mk. Anhoch hercegség (t. 2347 km., l. száma 203,000) tanítói 1865-ben alapítottak egy segélyalapot, melynek tőkéje most 15,000 mrk, a legutolsó évben segélyezett 24 özvegyet s 3 árvát.

De nem fárasztom tovább becses figyelmüket a példákkal, melyeknek számát könnyen szaporíthatnám.

Fordítsuk inkább az eddig mondottakra vonatkozólag magunk felé figyelmünket egy megjegyzésre. Igazságtalanok lennénk önmagunk iránt, ha érintetlenül hagynók, hogy mi a jelzett napikérdéseket időről-időre megbeszélgettük s adott körülmények között saját szempontunkból igyekeztünk is megoldani; de másfelől tanító-testületünk multjához hűtlenségnek s visszacsésnek látnám, ha az a gondolat teremne meg közöttünk, hogy mi az iskola takarékpénztárai, iskolai egészségügy, ismétlő-iskolák, fiu-

iskolai kézimunkák tekintetében már mindent megtettünk, valamint az önszegély ügyében sem lenne több tenni valónk.

Azt mondja egy paedagogus: a paedagogiai frazisok szétpattannak, mint szappanbuborék, a divateszméket újak váltják fel, a kellő alap nélküli bölcselmi abstrakciók szégyent vallanak a való életben; de a gondosan gyűjtött s megrostált tapasztalás eredményei megmaradnak s létjogukról s életrevalóságukról a megvalósulás lehetősége által bizonyosságot tesznek. A neveléstan gyakorlati tudomány. Sokszor megesik, hogy a szépen hangzó elvek az adott körülményekre nem találhatnak s időtlenül alkalmazva kárt tennének; de az is megtörténhetik, hogy a mitől féltünk, jónak bizonyul, ha tapintatosan nyulunk hozzá s a dolognak nem a külsejét, hanem a lényegét tekintjük. E megjegyzésem az iskolai takarékpénztárokra vonatkozik, melyekben, ha nem épen úgy is, a hogy sokan ajánlják s a mi miatt a gondolat visszariasztónak tűnik fel; csak az eszmét tekintve, lenni kell valaminak, a mit értékesíteni lehetne.

(Vége követ.)

Fazakas József.

Tudás és képesség.

(Befejező közlemény.)

Az oktatás célja kettőben határozódik: az ismeretterjesztésben, s az ismeretek használni tudásában. Egyiket az emberi tehetségek méltósága, a másikat a gyakorlati élet feltételei kívánják. Az egyik tekintetben feladata: „mindazt mit a tudomány hasznosnak és becsesnek; a művészet szépnek és művelőnek; az erkölcs józannak és nemesnek ítél s az emberiség nemzedékről nemzedékre örökül átszarmaztatott a nevelés által fogékonyvá vált ifjú kebelbe átplántálni és megörökíteni; tehát az igaz, szép és jó eszmék körét és tartalmát azon határig, a meddig a véges ész és idő működik és terjed — kimeríttetni, szóval tudást eszközölni.“ Ezt nevezük anyagi tanításnak, mert hiszen a léleknek, mint nem ismert tárgyat, adja át az oktatás a maga anyagát, mit aztán a gondolkodó tehetség dolgoz fel, tart meg, alakít át; de ezt téve, az oktatás még nem tett eleget, működése még nem teljes, sőt itt megállapodva vagy így haladva veszedelmesebb mindennél, mi a lelket érheti: mikor e munkáját végzi, kell hogy alakilag is képezzen. Vagyis az ismeret anyagot oly formán kell átnyújtania, hogy az anyag ne mint ilyen sajátittassék el, hanem a lelki erők fokozatos fejlődésérugékonysága és gyorsasága is eszközöltessék: az oktatásnak ily módon való menetét hívjuk aztán a l a k i oktatásnak.

S mind kettőnek, az anyagi és alaki tanításnak célját következő világos szavakba foglalja Curtman: „a tanítás közczélja a tanítvány gondolkodó rendszeré-

nek az elődöktől ránk maradt s az életben értékkel bíró ismeretanyagok általi tökélyesítése." Tehát a lélek positivitása nemcsak a tartalom mennyiségétől, hanem a tartalom elfogadása közben történt mikénti alakulásától is függ. A léleknek ezen alakisága az, a mit pszichologiailag képességnek nevezünk. A tudás e szerint a gondolkodás anyagára, a képesség pedig a gondolkodás alakjára vonatkozik. A gondolkodó tehetség természetéből önkényt következik az anyagi és alaki tanítás ama szoros rokonsága, melyszerint a tudást és képességet egymástól elválasztanunk nem lehet; vagyis anyagilag úgy nevelni, hogy alakilag ugyanakkor ne neveljünk, teljes lehetetlen. Csak a mód, melylyel e szempontok szerinti tanításunkat végrehajtjuk, hozza közelebb v. veti messzebb egyiket a másiktól. Természetes dolog tehát, hogy a tanalakok minél közvetlenebbül hívják fel az oktatás alanyának a lelkét a munkásságra — annál jelesebb lesz egyszersmind alaki oktatásunk is. Minél inkább törekszünk a lelket tartalmasabbá tenni az anyag által, de úgy, hogy az anyag nem mint specialis szükségesség, de mint a lélek erőinek fokozatos fejlesztő eszköze — sajátíttassék el — annál közelebb áll a tudás a képességhez, az anyag az alakhoz. E két mozzanat akármelyikét szem előtt tartva, a másikat mellőzni, oly eljárás volna, mely a lélek egységét csorbítaná. Célzévesztett volna tehát az oktatás akkor, ha az alakiságot — jelesen az emlékező tehetség gyorsaságát és hűségét — igyekeznénk fokozni csak azért, hogy a lélek mindent önmagából fejlesszen, ez teljesen sikertelen munka lenne az anyag vagy is a tudás létele nélkül; szintugy a helyes ember képzés céljának nem volna megfelelő amaz oktatási eljárás — mit mellesleg legyen mondva tömő módszernek neveznek — ha egyedül az anyagi képzést tartanok üdvezítőnek, mert „a csak anyagilag képzett lélek alkalmatlan a további tanulásra, meg van fosztva önállóságától s mi a legveszedelmesebb következményekkel jár: meg van fosztva azon nemes tudvágytól, mely pihenni nem hagy, mely folyton előre sarkal s mely nem engedni a szellemet beleesni amaz orvosolhatlan állapotba, melyet a lélektanárok blazirtságnak kereszteltek.“ — Az ily képzés eredményénél a semmit sem tudás is jobb. Vagy a mint Plató mondja: „a semmit sem tudás még nem a legfélelmeesebb rossz, de sokat tudni és a tudást nem tudni, vagy tudni, de rosszul használni: ez a mi a társadalom méltelye!“ . . .

„Ne a tudás anyaga, hanem a szellem erélye legyen tanítási nevelésünk célja“ e pár szóban Felméri Lajos igen következetesen int minket, hogy működésünk központjául ne csak az anyagot, hanem az alakot is tekintsük. Ne higyjük, hogy a sok tudás egyszersmind a szellem erélyét is eszközli. Keveset, de oly módszerrel átadni, hogy a léleknek mindkét tekintetben megfeleljünk — többet ér, mint sokat rosszul tanítani. Vagyis kevés anyagon a szellemet gyakorolni többet használ

a léleknek, mint az anyagot csak belebeszélni a gyermek fejébe. „Az ember hasznavehetősége nem csupán az ismeretek sokaságától, hanem és kivált a szellem benső erélyétől, műveltségétől függ; s ha a kettő közt választanom kellene, mindig az utolsót választanám!“ írja egy magyar paedagogus

A szellem világa ugyanazon törvényeknek van alávetve, melyeknek a testi szervezet állati élete hódol. Mindkettőnek fejlődése és kialakulása a tápláléktól tételiztetik fel, ott a szellemi, itt az anyagi táplálék az éltető elem. Ámde sem itt, sem ott ez elem pusztá bevévése még nem elegendő a test, illetőleg a szellem képzékenységére. Munkásság az, mi az átadott anyagból erőt s erőhöz anyagot gyűjt. A test tevékenysége az izom-erők használásából áll. A szellem működését az ingerek hozzák mozgásba, melyeknek mennyisége és minősége megfelelő arányban kell hogy álljon a tehetségek mennyiségével és minőségével: ha az inger gyönge, akkor a szellemi tehetség nem is ébred működésre, ha pedig igen erős vagy huzamos, a tehetség ellankad, kimerül. Ez okból felette fontos követelmény az alaki és anyagi képzés közti egyensúly fenntartása azon eszközök segítségével, melyeket a lélektani megfigyelések ajánlanak.

Értekezésem keretén kívül esvén e lélektani törvények feletti discussio — befejezésül csak azon kérdést vetem fel, hogy a szőnyegen levő kettős tárgynak melyiket tegyük már működésünk központjává? oly kérdés, melyre felelni nem nehéz. „Ars longa vita brevis est.“ Az Isten által kimért tudás legvégső határát az élet soha sem közelíti meg, de a lelket úgy vezetni, hogy a kevés tudásban magát feltalálja, értékét érvényre emelje — szebb, nemesebb feladatot nem ismerek. Tanítók! képességet, erélyt a léleknek, hogy magasztos hivatásának minél hivebb betöltése: legyen a mi diadalunk!

Végh Mátyás.

Szemelvények, reflexiók.

II.

(Igazgató-tanács, gondnokság, iskolazék. — Polgári isk. torna- és rajz-tanítók képzése, tanítóképzésd. tanárok képzése; önképző-körök.)

— Két czikk. —

(Befejezés.)

(2.) **A torna-tanítók képzéséről** nálunk jóformán még nincs gondoskodva. A „nemzeti tornaegylet“ kebelében szervezett s mindössze csak hat hónapból álló torna-tanítóképző tanfolyamot a dolog érdeme szempontjából csak kezdetnek tekinthetjük, amely a torna-tanítók képzésére alig tehet többet a — valamicskénél. Pedig a nevelés oktatásban a tornászati képzés oly annyira szükséges feltétel, hogy egészséges szellemi képzést a nélkül még képzelni sem lehet. Ha

egyöntetűvé, összhangzóvá akarjuk tenni a nevelést, úgy a helyes testi nevelésre is kellő és megfelelő tekintettel kell lennünk. Főleg hivatkozunk a tornászati képzés eddigi hiányaira, mizeriáira, hiszen azok ismeretesek amugy is. A görbe hátak, sánta lábak, a gyenge izmok, a „pápaszemes“ szemek, az általános elcsenevészedettség: vajjon nem a tornászati nevelés emelésének, fejlesztésének szüksége mellett bizonyitanak-e?

E tekintetek s a torna-tanítók képzésének nagy mérvű hiányossága, indították a polgári képezde tanárkarát arra, hogy az előzetes lépéseket a polgári képezde kebelében szervezendő torna-tanítói képző tanfolyam beállítása végett megtegye. Hisszük és óhajtjuk, hogy a magas kormány a már elkészített „tervezeti javaslatot“ helyben fogja hagyni s a torna-tanítók rendszeres és alapos képzéséről fog gondoskodni.

A felső nép- és polg. isk. **rajztanítók képzésével** már jobban állanak a dolgok, de — a mint Gyertyánffy ur' kifejti — még e tekintetben is sok a kívánni való. Eddigél a középisk. rajz-tanár képezdeből kerültek ki a felső nép- és polg. isk. rajz-tanítók, de ezen iskoláknál „nem arra a fensőbb művészi, hogy úgy szóljunk ideális kiképzésre van szükség, mely ama művészi főiskolánknak, az orsz. rajztanárképezdének a főfeladata“ . . . „A polgári isk. rajztanítónak jó ízléssel, művészeti eszményi háttérrel ugyan, de sokkal szerényebb, alantabb és mindenekfelett praktikusabb czélokot kell megvalósítani. A figurális rajz itt nagyon mellékes, noha nem mellőzhető ez sem, hanem a főszólylyal bír a mértani és diszitményi rajz és mintázás. A rajzot szoros kombinációba kell hozni a polgári isk. többi tárgyaival, különösen a mértannal s az ipartanmühelylyel. A polgári iskolai rajztanítónak a rajztanítás czélját főleg az ipartanmühelyben kell keresnie. Hol található meg a polgári iskolai rajztanító kiképzésére ezeket az elvitázhatlanul szükséges kapcsolatokat, ha nem a mi intézetünkben (t. i. a polgári képezdeben)? Hol talál a polgári isk. rajztanító-jelölt gyakorló polgári iskolát . . . ? Hol szerezheti meg . . . a paedagogiai ismereteket? . . . És végre is hol ismerkedhetik meg a p. isk. rajztanító a szakbeli kiképeztetésével egyidejűleg annak az iskolának egész szervezetével, czéljával, s hogy úgy szóljunk a szellemével, ha nem mi nálunk (t. i. a polg. képezdeben), s vajjon nem fontos-e ez a megismerkedés arra nézve, hogy az illető, mint polg. isk. tanító is harmonizálja tudja beilleszteni a maga tantárgyát a polg. isk. feladatainak komplikált organizmusába?“

Ezek folytán s ezek által indokoltan azt kívánja Gyertyánffy ur, hogy a polg. isk. rajztanítók képzése is a polgári képezde kebelében történjék. A valódi polgári iskolák érdekeinek vagyunk tolmácsolói, midőn ezt a kívánást alaposnak, jogosnak s teljesítendőnek mondjuk.

A tanítóképezde tanárok képesítésére vonatkozólag így szól Gyertyánffy ur: „A harmadik kifejlesztésre várakozó rügye ennek az intézetnek (t. i. a polgári képezde), hogy segítse megoldani a tanítóképezdei tanárok képesítésének rég vajdó kérdését is. Ne értsenek félre: csak képesítésről és nem a képzésről van szó; tehát csak arról, hogy ez a megoldásra várakozó kérdés ezzel az intézettel, mely tényleg már is sok jóra való tanárt képzett az állami tanítóképezdeknek, hozassék kombinációba.“ „Miután . . . az állami tanítóképezdek szerencsésen tul volnának már az első szellemi felszerelés ama küzdelmein, midőn onnan vétettek az emberek, a hol találtattak avagy kináltattak: talán ideje volna már kimondani a külön tanképesítés kötelezettségét. A középiskolai tanári oklevéllel bíró emberekre is? Igen, azokra is.“ „ . . . A tanítóképezdei tanárnak (a szaktudományokban való jártasság mellett) alaposan jártasnak kell lenni a népoktatási intézetek egész szervezetével s azok tanszereivel és tanmódszereivel.“ „Szóval: a tanítóképezdei tanárnak a szó hatványozott értelmében népnevelőnek is kellene lennie.“ „Meg kellene tehát győződni előbb hogy a kinevezendő t.-képezdei tanár bir-e csakugyan e qualificációval? De miként, ha nem a vizsgálat útján?“ „Eddig is többnyire a középisk. tanárok sorából nyertük embereinket“, de „hogy az elvitázhatlanul fontosabb hatáskörnek megfelelően csakugyan a kiválóbb erők nyeressenek meg hozzánk: miként a Lajthán tul, úgy nálunk is olyan fizetéssel kellene el látni a t.-képezdek tanárait, hogy az illetők az átlépésben ne csak egyszerű állomáscserét, hanem valósgos előléptetést lássanak.“ „Végzett növendékeink alkalmazásáról szóló statistikánk arról tanuskodik, hogy intézetünk tényleg a tanítóképezdei tanárok kiképzésére is szolgált. Hogy miként, erről természetesen nem szólhat a statistika, pedig vajha szólhatna.“ De Gyertyánffy ur a polgári képezde végzett növendékeire is kiterjesztendőnek véli a képezdei tanári vizsgálatot; segédtanároknak vizsgálat nélkül is alkalmazandónak tartja őket, valamint az okl. középisk. tanárokat is, de a rendes tanárrá való előléptetést a vizsgálat sikeres letetésétől tenné függővé. E vizsgálat a közokt. miniszterium népnevelési ügyosztályában az osztály élén álló miniszt. tanácsos elnöktele alatt tartatnék, a vizsgáló tagok a kormány által a hazai jelesebb paedagogusok köréből neveztetnének ki s főleg a tanítóképzés terén működő legérdemesebb egyének közül. „A vizsgálatra csupán azok a képesített polgári vagy középisk. tanítók bocsátatnának, kik valamely tanítóképezdenél mint segédtanárok legalább egy évig már jó sikerrel működtek.“ „A vizsgálat itt is írásbelire, szóbelire és gyakorlatira oszlanék, de minden ágában kiválóan gyakorlati irányzattal (minthogy az illetők elméleti szakismeretei felől a polgári avagy középisk. tanítói oklevél amugy is elég biztosíték.) „Főtárgyai közé tartoznának: az iskolai

szervezet-, rendtartás- és kormányzattan, a népisk. és tanítóképezdei tanterveknek és módszereknek, az idevágó hazai s legjelesebb külföldi irodalmi műveknek alapos ismerete.“ „A jelöltnek a saját tárgyából rövidre szabott előkészületi idő alatt próbatanítást kellene tartania, s egyszersmind megvizsgálatnák abból is, hogy miként tudná a képezdei növendékek gyakorlati tanítását a saját főtárgyából előkészíteni s a növendékek kölcsönös bírálatait vezetni, az írásbeli dolgozatokat és a gyakorló isk. naplók iratását előkészíteni, azokat kijavítani stb.?”

A kik tanítóképzésünk belső mizeriáival ismeretesek s a kik a tanítóképzést az általános nevelés-oktatásügy sarkkövének tekintik (a minthogy tekinteni kell is!) — azok előtt bizonyára örvendetes jelenség leend: hogy végre-valahára megindult a mozgalom a tanítóképezd. tanárok képzése és képesítése érdekében, s hogy ez a mozgalom éppen a tanítóképzés felsőbb köreiből indult ki. Megszoktuk, hogy a polg. képezde tanárkarának a nevelés-oktatásügy reorganizálását, reformálását célzó törekvései sikerüljenek; e tapasztalatból meritett reménnyel, bizva nézünk a képezdei tanárok képzése, képesítése kérdésének közel megoldása elé is.

A tanító-képezdei önképző-köröket Gyertyánffy ur határozottan elítéli. Egyrészt károsoknak, másrészt fölöslegeseknek mondja azokat. Nem kételkedünk a Gyertyánffy ur argumentációinak helyességében és alaposágában; elismerjük, hogy bizonyos körülmények között valóban több kárt, mint hasznot mutathatnak fel az önképző-körök; azt sem tagadjuk, hogy magára hagyott vezetés mellett a nagyzásban, üres hivalkodásban, öntetszelgésben, a dicsőség hajhászásában nyilatkozó káros közszellem létesülésére mód és alkalom adatik az önképző-körök által. Ámde ott, a hol az önképzőkörök élére a tanárkar tapintatos vezetésről

gondoskodott, a hol tehát az önképzőkörök élén, mint elnök, egy tapintatos tanár állott: ott mindig és mindenütt tapasztalni lehetett az önképző-körök előnyeit; egyrészt kiegészítői voltak a képezdei tanításnak, másrészt módot és alkalmat nyújtottak arra nézve, hogy az ifjúság között a tanítói életre felette szükséges testületi közérzület, kollegiálitás — egymásnak társulási úton való megismerése s munkára szövetkezése által — kifejlődjék és megerősödjék. Ha barátjai és pártolói vagyunk a tanító-egyleteknek, ha a tanító-egyletektől a pusztán létezésen kívül még öntudatos munkásságot is várunk: úgy barátai és pártolói kell hogy legyünk a helyesen vezetett önképző-köröknek is; hiszen ezek voltaképpen előképei a tanító-egyleti életnek. A mit kárhozzátásképpen az önképző-körökre kimondhatni, mindazt épp oly kárhozzátólag mondhatnók rá az egyletekre is; sőt ezekre még nagyobb mértékben, mivel ezeknél az az ellenőrző és befolyásoló vezetés, a mi az önképző-köröknél a tanárkar által gyakoroltatik — nincs meg. Ha tapasztalnók ama káros közszellem létezését, úgy nyomban a tanári tekintély, belátás és tapintat által el is nyomhatjuk azt.

Ott, a hol a képezde mellett internátus és köztartás van (mint péld. Gyertyánffy ur vezetése alatti intézetekben), a hol tehát az ifjúság külső érintkezése és társulása egyébként is lehetséges: ott magunk is többé-kevésbé fölöslegesnek tartjuk a külön önképző-köröket; ott azonban, a hol minderről gondoskodva nincs — az önképző-köröket főként a tanító-egyletek előképeinek s előképzőinek névén — helyes és tapintatos vezetés, ellenőrzés és befolyásolás feltétele mellett igen is üdvöseknek és fentartandóknak véljük.

Boga Károly

T Á R C A

A közizlés nevelése.*)

A magyar nemzet ezelőtt tizennégy nappal nagy ünnepélylyel, a kegyelet és hála adóját róttá le lánglelkű költőjének, a világszerte ismertté vált és bámult Petőfi Sándor halhatatlan emléke iránt. Az egész nemzet szíve dobbant meg ama nagy napon a fővárosban s a lelkesedés villamfolyama az egész országot hatotta át. „Kárpátoktól le az al-Dunáig“ ismét fölébredt az a felbuzdulás, az az apostolok feje fölött kerekedett zugás, midőn szentlélekkel teltek el, az a lelkesítő pünköszi

hangulat, mely oly ritkán s csak ilyen alkalmakkal szokott jelentkezni.

A „Tiéd vagyok, tiéd hazám!“ és „Talpra magyar!“ halhatatlan költőjének gigási szelleme jelent meg köztünk ismét e napon, hogy minket is ifjabb nemzedéket izgalomba hozzon, mint kortársait ezelőtt 34 évvel.

Ujra született ő e napon, a művészet által.

Ott áll magasztos érzalakja, a monumentalis szobor, mely egyuttal világító torony, mint a rhodusi collossus — bevilágítván nagy szellemével a hazát és külföldet.

A nemzet önmagát dicsőíti meg, midőn a nagy költő szobrát felállíttatá, szaporítván ismét egygyel a

* Felolvastatott a kolozsmegyei tanító-testületnek 1882. október 30-án tartott közgyűlésén.

nemzeti kegyelet oszlopait, a magyar műalkotás remekeit: új szövétneket gyűjtött az izlés népnevelésének.

Végtelen szükségünk van nekünk ily nagy műemlékekre, hadd lelkesítsenek hazaszeretetre emlékü által és serkentsenek a szép- és nemesnek felismerésére művészi alakjaik által.

A művészeti alkotások valódi tükröi egy nemzet kulturái haladásának úgy a múltban, mint a jelenben. A nemzetek történetének legszebb korszaka, mikor a művészetek virágoznak s a legértékesebb, legmaradandóbb emlékei tehetségeiknek és nagy multjoknak a műemlékekben szállottak az utókorra.

Nálunk magyaroknál a művészeti hagyománynak csak egyes gyér gyökérszájai maradtak meg, a műalkotás folyamata pedig hosszabb időközökre megszakadt; a mult emlékei részben elpusztultak, részben hatástalannak maradtak: a művészetet, a nemzeti szellemi törekvések e nemes virágát ujonnan kellett a hazai talajba ültetni, hogy lassan-lassan kifejlődvén, közmívelődésünk és később közgazdaságunk számára finom gyümölcsöket teremjen.

Irodalom és színészet, zene és dal az újabb időben határozottan rendkívül finomították izlésünket, mindazonáltal társadalmi miveltésünkől hiányzik az, mi által izlésünk a nyugoti polgárisult népek színvonalára emelhető. Ez a képző-művészetek hatása.

A szélesebb alapra fektetett közoktatás keretébe tehát okvetlen be kell már illeszteni a képzőművészeti oktatást is, hogy alkalmunk és módunk lehessen — a tudományos és művészeti képzés párhuzamba jutása után — leginkább a képzőművészetek hatása alatt valahára megkezdeni azt, miben e idő szerint leghátrább vagyunk a közizlés nevelését.

Köz-mívelődésünk minden tényezőjének közre kell működnie, hogy a közizlés emelésének nagy feladatát sikerrel oldhassuk meg. E tényezők között legtöbb jelentőséggel bírnak a képző-művészetek: az építészet, szobrászat és festészet, mert mindeniknek legfőbb feladata az alaki szép eszméjének megtestesítése. Általában a művészet, mert vezér-eszméje a szépség, feladata pedig az igazat és a szépet önmagáért művelni: a legnemesebb aesthetikai nevelő, mely — mint Greguss mondja — nemesíti érzésünket, gondolkodásunkat, erkölceinket; nem adja elő a logikát, mégis az igazság útjára vezérel, mert a képtelenséget, visszasságot félreléki mint izléstelenséget: nem hirdeti a tizparancsolatot, mégis példás nevelő, mert a rosztól elriaszt, mint rúttól, az erényt pedig Plató óhajtása szerint megkedvelteti, mint szépet. A művészet a honszeretnek is egyik leghatalmasabb emeltyűje s így tán a legelfogultabb hazafinál sem találunk ellenmondásra, ha merjük azt hasznosnak is nyilatkoztatni. A művészet egyszersmind iskolája mindazoknak az iparágoknak, melyeket az iparos művészet vagy mű-ipar nevével jelölünk, minők a mű-asztalosság, esztergályosság, agyag-

festés, üvegyártás, fémöntés, ötvösség, ékszerészet, a szövés mindenféle nemei s mindazok a mesterségek, melyek díszítéssel foglalkoznak. Mindezek csak úgy virágoznak, ha maga a művészet él és halad és közli velök tüzet és izlését. Általában a művészet szint azt a magas szolgálatot teszi, a mesterségeknek, melyet a tudományos elmélet a technikai gyakorlatoknak: a művészet nyújtja a tetszetős és jelentős idomokat, a tudomány alapítja meg az okszerű eljárást.

Minden nemzet közgazdasági folyamata, sőt mindennapi tapasztalás is azt bizonyítja, hogy a művészet virágzata egyszersmind az ipar virágzata.

Pfaru Lajos — egy német-francia író — „A művészet is állam“ czimű munkájában bővebben részletezi a művészet nemzetgazdasági fontosságát s megmutatja, hogy a művészet — tisztán gazdasági szempontból tekintve — nemesak legelső iparág, hanem egyszersmind a legszámosabb egyéb iparágaknak szülője és fenntartója. Csak egy palota építésénél hány száz napszamos és kézműves családnak nyújt keresetet! Hát még az eredeti műveket szaporító vagy végrehajtásuk eszközeit készítő mesterségek! Hány milliót hajtának az épületeket ábrázoló festmények, rajzok, metszvények! hányat a bronz, vagy gypszben utánzott szobrok! hányat a le-másolt, fényképészett, rézbe, aczélba metszett, köre, fá-ra rajzolt festmények! hány milliót hajt a színművészet, mely egy maga a színészek, kardalnokok, statisták, zenészek, díszítők, gépészek egész seregét táplálja! hányat hajtának a zeneművek, melyeket színpadokon és zenedékben, hangversenyeken és közhelyeken száz meg százszor ismételnék! hányat a zongorák, orgonák, hegedűk és egyéb hangszerek készítése! hányat az irodalmi művek kiadásai, melyekből ismét a könyvtárusok, nyomdászok és könyvkötők ezrei élnek!

Homer és Virgil, Shakespere és Moliere, Mozart és Beethoven művei oly fényes üzletet képeznek, melyre bármely iparos büszke lehetne, s a kiktől emez és hasonló művek erednek, szilárd czégek, melyek még századokon át virágozni fognak s melyeket se háboruk se inséges évek meg nem rendíthetnek. A papiroknak, melyek ily örökbecsű műveket tartalmaznak a börzén nincs ugyan keletök, mégis ezek a valódi értékpapírok, és pedig nem csak azért, mert az ember magasabb rendeltetésének oklevelei, hanem csak éppen azért is, mert egyuttal minden egyéb börzei értékpapírnál tetemesebb pénzértéket képviselnek.

(folyt. követ.)

Sárdi István.

I R O D A L O M.

Deés rendezett tanácsu város ismertetése. Kapcsolatban Szolnok-Dobokamegye rövid földrajzával. Népiskolák II-ik és III-ik osztálya számára. Irta Debreczeni István vég-

Melléklet a „Család és Iskola“ 18-ik számához.

zett theologus és a deési ev. ref. fiiskola III-dik osztályának tanítója. Ára 20 kr. Deés. 1882.

Alig néhány hóval ezelőtt jelent meg a „Szolnok Doboka“ megye földrajza Sebestyén Józseftől, melyet annak idején ismertettünk, előnyeit és hátrányait egyaránt kimutatva, mint használható tankönyvet az illető kartársak figyelmébe ajánlottunk. A tankönyv-monopoliumnak legkevésbé sem vagyunk barátai, hisz minél több a használható kézikönyv, annál előnyösebb helyzetünk, mert válogathatunk a jében. De a concurrentiának is vannak ám határai. Az előbb idézett munka a szolnok-dobokamegyei tanító-testület által pályadíjjal jutalmaztatott, s ha ennek megjelenése után alig 2 óra, ugyanazon anyagot felölelő mű megírására vállalkozik valaki és pedig éppen ugyanazon testületnek a tagja, attól méltán megvárhatjuk, hogy elődjénél jobbat adjon. E várakozásnak azonban szerző nem felel meg. Lapunk szűk tere meg nem engedi, hogy e két mű összehasonlításával foglalkozzunk, azért néhány szóval csak az újabbat ismertetem.

Bevezetésül a világtájokról, s az iskola telkéről szól; részletesen tárgyalja a lakhelyet (Deés-t), a határ után a megyét ismerteti járások szerint s végül általános-ágban beszél a megyéről. A terv a szokásos s ez ellen nincsen kifogásunk; de annál több szó fér az előadott anyag megválasztásához.

Különös fogalma van szerzőnek arról, hogy mi képezheti a népiskola II-ik és III-ik osztályának tananyagát, midőn csak egy lapról (l. a 17-ket) a következő nevezetességeket idézhetjük: Kozárvár, itt van gróf Teleki Domokosnak szép kastélya és birtoka. Nagyobb birtokosok még br. Inczédi József és a Veres család. Bacza gr. Kornis Miklós örökösének szép kastélyával és terjedelmes birtokával. Retteg itt van gr. Kornis Viktornak és Betegh Imrének szeszgyára. Nagybirtokosok itt gróf Bethlen Sándor és gróf Kornis Miklós örökösei. Szent-Benedek. Itt van gróf Kornis Viktornak terjedelmes birtoka, jól berendezett gazdasága és kastélya. Bálványos-Váralja. Nagyobb birtokosok dr. Incze Miklós és Boros József. Ennyit egy lapról, commentár nem kell hozzá. Egy más helyt Stojkatalva. Határán van a Sátor nevű hegy, mely arról nevezetes, hogy itt tanyázott s innen üzte garázdálkodásait Pintye rablófőnök, s ezért ezt a helyet oláh nyelven Sátrá-Pintyinek nevezik. Az ilyen nevezetességet jobb lenne elhalgatni.

A beosztás helyenként logikátlan. Így pl. a lakások foglalkozása című fejezetben azt adja elő, hogy a megyében minő házi és vadállatokat, hullóket, halakat rovarokat, növényeket és ásványokat találunk. Ezt egy külön fejezetben kellett volna tárgyalni s ott is helyesebb osztályozással.

Végül még csak egyet kívánok felemlíteni: az 53. lapra terjedő füzetben. 11 lapon kimutatás van Szolnok-Dobokamegye helységeiről, a helységek területe és létszámáról, körjegyzői kerületek és szolgabírói járások szerint.

11 lap csupa szám és név, ugyan mi szüksége van erre a népiskolai III. oszt. tanulóknak.

A közlöttek után nem oszthatom a „Szolnok-Doboka“ ismertetőjének azon nézetét, hogy célszerűbb iskolai kézikönyv volna, mint elődje, sőt a jelen alakjában nem használható.

Tasnádi J.

— *Népszerű nemzetgazdaságtan.* A francia akadémia által a legelső díjjal koszoruzott pályamű. Irta Block Mór. Átdolgozta Dobóczki Lajos. Budapest. Franklin-társulat. 1883. Ára 40 kr. A nemzetgazdaság alapelveit valóban népszerűen ismerteti e munka, melynek átdolgozása a fáradságot méltán megérdemelte. Nép és iskolai könyvtárak használatára van ugyan szánva, de szélesebb körben is jó szolgálatokat tehet. Különösen ajánljuk kartársaink figyelmébe e becses munkát.

— *Megjelent a „Magyarország“* havi folyó-irat (második) novemberi száma 4 nagy sűrűn nyomott iven, érdekes és változatos tartalommal. Előfizetési ára tanítóknak egy évre 1 frt. Ismételt olvasóink figyelmébe ajánljuk e hazafias czélú folyóiratot.

— *Beküldetett:* Megrendelési felhívás az „*Idézetek tára*“ című műre. Szemelvények a hazai és külföldi, a modern és classici, az egyházi és világirodalomból, gyöngyök jelesebb írók műveitől, vallás-erkölcsi vezér-eszmék kitűnő férfiak irataiból, közmondások a magyar népeletről, kalászkök a szépirodalom mezejéről, képezik a mű foglatát.

Az egész mű 12, három ivnyi havi füzetben fog megjelenni, előfizetési ára jan.—márczius hóra (3 füzet) 80 kr. egész évre (12 füzet) 3 frt. Megrendelések Dvorzsák János, pécsmegyei áldozárhoz küldendők Budapest II. kerület, Donáti-utca 3. sz.

— Az „*unitárius kis könyvtár*“ -ból, melyet Derzsi Károly budapesti unitárius lelkész szerkeszt, eddig 3 füzet jelent meg a következő tartalommal: I. Az igaz vallás. Payne Alfred után. Unitárius keresztény hitvallás. Hopgood J. szerint. Unitárius ker. vallás. Sharpe S. szerint. II. Az unitárius ker. vallás erős érvei. A Krisztusi ker. vallás. Gaskell Vilmos után. III. Jézus Krisztus. Herford Brocke után. E vállalatból — időhöz nem kötve — egy vagy két hónapban jelenik meg egy-egy füzet. Megrendelések a szerkesztőhez (Budapest, II. Albrecht-út 16. sz.) intézendők.

— Az *egyetemes magyar népdalgyűjtemény* zongorára alkalmazott dalkönyvből a „Magyar Dal-Album“ megjelent a IV. kötet 1-ső füzeté is a 601—620. számú dallamokkal. A „Magyar Dal-Album“ IV. kötete ismét 10 havi füzetben jelenik meg és pedig 200 dallamtartalommal. Előfizetési ár egész évre 10 füzetre 1 frt 80 kr, félévre: 5 füzetre 90 kr. Egyes füzet ára 24 kr. Minden füzet bérmentve küldetik szét. Előfizetések legcélszerűbben postautalványon a „Magyar Dal-Album“ kiadóhivatalához Győrbe intézendők.

S Z E M L E.

A francia közoktatásügyi miniszter körrendelete az iskolák igazgatóihoz a járványos betegségek ügyében.

A francia közoktatásügyi miniszter tapasztalván, hogy járványos betegségek alkalmával az iskolák elmulasztják a szükséges óvintézkedések megtételét, másfelől pedig nem tudva azt, mily határidőn kívül válnak társaikra nézve veszélytelenekké a járványos betegségeken átment tanulók, gyakran fordul elő azon eset, hogy mielőtt a betegség jelei tökéletesen eltűnnének s az elragadás lehetősége ki volna zárva már megkezdik a tanulást s ez által nagyobb bajoknak lehetnek okozóivá, azon kérdést intézte a párizsi orvos-akadémiához: „Mennyi ideig kell távol tartani a járványos betegségbe esett tanulót társaitól?”

Az orvos-akadémia Rogier, Bergeron és Hillairet bízta meg a kérdés megoldásával és az erről szóló jelentés megtételével. A kiküldöttek terjedelmes jelentést terjesztettek be az akadémiához, melyben az eddigi kutatások eredményei alapján mutatják ki az egyes betegségekről külön-külön, hogy mennyi ideig tartanak az előjelek, mikor üt ki a betegség, mennyi időt vesz igénybe lefolyása s mennyi idő alatt vezet el hatását, azaz válik veszélytelenné tökéletesen. A tudományos testület magáévá tette a kifejtett nézeteket s egyszerűsített elfogadta a javasolt intézkedéseket, melyet a közoktatási miniszter a jelentéssel együtt minden igazgatónak megküldött. A teendő intézkedésekre vonatkozó javaslat következő:

1. Azon tanulók, kik a bányahimlőt, himlőt, skarlátot, kanyarót, fülfekélyt vagy diphteritist megkapták, szigorúan elkülönítendőek társaiktól.

2. Az elkülönítés időtartama 40 napig terjedjen himlő, kanyaró, skarlát és diphteritis esetén, 25 napig, ha bányahimlőben vagy fülfekélyben szenvedett a tanuló.

3. Mielőtt a kigyógyult társaihoz visszabocáttatnék gondosan fűrésztessék meg.

4. Azon ruhákat, melyeket a tanuló a betegség kitörésekor viselt 90 foknál nagyobb melegben szárítsak ki, s kénes füstölés után tisztítsák meg.

5. Az ágynemű, a bútorok sőt a beteg szoba falai is fertőtleníttessenek, mosassanak meg és azután huzamosan szellőztessék ki a szoba.

6. A betegségből felüdült tanuló csak akkor léphet társai közé, ha orvosi bizonyítvánnyal igazolja, hogy az itt felsorolt intézkedések pontosan megtétettek.

Hasonló rendszabályra nálunk, hol a járványos betegségek oly aggasztó mérvben léptek fel, szintén nagy szükség van.

Az orosz népiskolákról.

Az orosz iskolák kétfélek, u. m. szabad iskolák és népiskolák. Az előbbiek körül-belől 3 évtized óta léteznek, közzadakozásokból tartatnak fenn, de az állam felügyelete alatt állanak. Tantárgyak az olvasás, írás, számolás és valami az

egyházi történelemből; nemzeti történelem, földrajz vagy természetrajzról szó sincs. Az ilyen iskolák száma csekély, és annyira gyóren látogatottak, hogy pl. a múlt évben csak egy kormányzóságban 10000 volt az iskolába nem járó gyermekek száma.

A népiskolákat maga a nép tartja fenn ezekben csak télen tanítanak. Nincsenek állami felügyelet alatt. A tanítóknak képesítésre nincs szükségök, s ezért egyházfiak, kiszolgált katonák, paraszt legények, vagy az egyházi szertartáshoz szükséges kenyeret sütő nők foglalkoznak a tanítással. A tanítók jövedelme a tandíj, melynek mennyiségét alku szerint határozzák meg, s így a különböző helységeken nagyon is változó. Így pl. egy községben a 36 orosz betű megtanításáért 60 kopeket (körül-belől 70 kr.) kapott a tanító egy gyermektől, ugyanennyit az imádságok tanításáért; továbbá 70—80 kopeket, ha még egy pár zsolttária is megtanította. Az írás tanításáért külön 1 rubelt kapott. A számtant nem tanították.

A tanító többnyire tulajdon házában tanít. Ha más községből való, vagy esetleg háza nincsen; akkor a község fogad neki egy rozszant viskót s a tanulók szerre lordják a szükséges tüzelő anyagot.

A tanulók két csoportra vannak osztva u. m. olvasókra és írni tanulóokra; az előbbinek ismét betűzőkre és zsolttárokra osztatnak.

Reggeli 7 órakor a gyermekek már felmennek az iskolába, itt ülnek esti 8 óráig, s ez idő alatt csak 1½ óra szabad idejük van az étkezés és pihenésre.

A kisebb fegyelmi vétségekért 15, a nagyobb kihágásért 25-30 vesszőcsapásig terjedő büntetésben részesül a gyermek.

A tankönyveket egyik nemzedék a másiktól örökli.

Érdekesnek tartjuk még fölemlíteni, hogy az ilyen iskolában külön tanterem nincsen; a tanító lakszobája egyuttal iskola helyiség is, hol míg a férj tanít az asszony a házi teendőket végzi, sőt legtöbb helyt még a háziállatok tanója is e szobában van.

Általában Oroszországban a népoktatásügy még nagyon gyarló lábbon áll. A tanköteleseknek körül-belől 92 százaléka nélküli az oktatást, s átlag minden 3000 lakóra esik egy iskola.

Egyleti közlemények.

A kolozsmegyei tanító-testület közgyűlése,
1882. október hó 29, 30, 31.

A közgyűlés előértekezletét 29-én d. u. 5 órakor alelnök Benedek József igen érdekes és jól átdolgozott beszéddel nyitotta meg, mely után a közgyűlés programja állapított meg.

Október 30-án a közgyűlést a helybeli tanítóképzési növendékek dalköre összhangzatos „Hymnus“ éneklése nyitotta meg. Mely után Fazakas József tantestületi elnök olvasta föl nagy szabású megnyitó beszédét, melyet a t. olvasó közönség egész terjedelmében e lap hasábjain olvashat.

Az elnöki megnyitó beszéd után, az elnök indítványa folytán jegyzőkönyvbe iktatott határozat: ama nagy veszteség fölötti mély részvét, mely Arany János koszorús költőnk elhalálózásával úgy édes hazánkat, mint tantestületünket is érte. Ez után Benedek Áron titkár tette meg jelentését az egylet ez évi működéséről. E jelentés szerint a választmány 10 rendes s egy rendkívüli ülésében 130 határozatot hozott.

Kötelezett tagja 53, önként belépő rendes tagja 58, alapító 49, pártoló tagja 19, tiszteletbeli 7, összesen 191 tagja volt.

A központi kör feloszlott nevelésügyi és tankönyvismertető bizottságokra, melynek elsőjét Kozma József, utóbit Kozma Józsefné vezették. A nevelésügyi bizottságnak 44, a könyvismertető bizottságnak 26 tagja volt.

A nevelésügyi bizottság több estén az ismétlődő iskolák kérdésével foglalkozott. Behatóbban tárgyalta az olvasás tanítás mikéntjét, ez érdekes határozatot lesz alkalmunk lapunk olvasóival megismertetni.

A körök működései:

a) A központi kör rendes közgyűlését f. év április 13-án tartotta. Elnöknek Benedek Samu, jegyzőnek Balázs József választották meg. Ezen gyűlés alkalmából nyilvános tanítást tartott Békési Lilla; felolvasott Czirják Albert: „A tanárok és tanulók 1500 évvel ezelőtt“ című tételről. Kozma József „A tegezés és tegeződés a családban és iskolában“ című vitatételt adta elő. Paal Ferencz pedig szabad előadást tartott a tellurium-, lunárium- és plánetáriumról.

b) A bánffi-hunyadi kör három gyűlést tartott. Az első Bánffi-Hunyadon, mely gyűlésen elnökké választott Ravasz György, jegyzővé Szentgyörgyi Lajos. Nyilvános tanítást tartott Vattai Róza. Vitatételt adott elő Czuczka János: „Az ismétlés fontossága, s annak helyes alkalmazása a népiskolában.“ Továbbá Boga Károly felolvasást tartott a tanító-egyletek munkaköre és annak kiszélesítéséről. A másodikat Kalota-Szt.-Királyt. Fekete Lujza felolvasást tartott: a következő tételről „Mellőzhető-e egészen a palatábla használata a népiskolai írás-tanításnál vagy nem?“ Pál Károly: „Miért fontos az iskolában a tanító tekintélye és min alapuljon az.“ Nyilvános tanítást tartott Vincze Ferencz. A harmadik kör gyűlése újból Bánffi-Hunyadon volt, melyen nyilvános tanítást tartottak Bács György és Ravasz György, Boga Károly „Aesthetika a népiskolában“ című felolvasást tartott. Előadásában bemutatta az aesthetikai nevelés szükségességét, célját, eszközeit és módjait.

c) A nagy-almási kör két rendes gyűlést tartott, az első Sztánában. Elnöknek Benedek Jánost, jegyzőnek Szász Károlyt választotta meg. Tanított Bálint András; értekezett Szász Károly e tételről: „Miért legyen lehetőleg a tanító az, ki legelőször lép be a tanterembe s onnan utoljára távozik.“ A második gyűlés Farnason tartott Király Ilona e tételről: „Micsoda káros következményei lehetnek a népiskolában a sok könyv nélkülözöttségnek“ tartott felolvasást.

d) A mócsi kör összesen két gyűlést tartott. A első u. ft. Simon Sándor r. kath. lelkész úr elnökölt, a jegy-

zői tisztelet Juhos Márton vitte. Nyilvános tanítást Juhos Márton mócsi áll. tanító tartott, ki egyszersmind a szemzés mikénti kezelését is bemutatta. A második rendes gyűlés V.-Kamaráson lett megtartva, melyen Juhos Márton elnöknek, jegyzőnek Máté János választották meg. Tanított Zabolai Mihály a „beszéd- és értelem-gyakorlat“-okból az I-ső osztályban.

Az egyesület vagyoni helyzetére vonatkozókból felemlítjük, hogy a közpénztárban volt mintegy 400 frt; az egyesületi szakközlöny pénztárában 800 frt; az „Eötvös-alap“-ban 445 frt. 86 kr; s a segély-alapban 34 frt. 84 kr. a tanszertár pénzalapja 178 frt. 78 kr.

A könyvtárban volt az év elején 555 mű 760 kötetben, a folyó évben gyarapodott 22 művel 28 kötetben.

A titkári jelentés után Dr. Ferenczi Zoltán tett részletes jelentést a „Család és Iskola“ állapotáról. Ezzel kapcsolatosan elfogadtattott Dr. Ferenczi tagtársnak a szerkesztőségről történt lemondása. Egyidejűleg tudomásul vette a közgyűlés, hogy a választmány Rieger Imrét bizta meg a szerkesztői teendővel.

Ezután bizottságok küldettek ki a tanszertár, a könyvés irattár, az egyesületi pénztár megvizsgálására, valamint a szavazatok beszédésére, úgy szintén a tanítások megbírálására.

Igen érdekes és élvezetes értekezést tartott Sárdi István képezdei rajztanár: a „Közizlés nevelése“ címen, mely általános éljenzéssel és köztetszéssel fogadtattott.

Délután 4 órákor folytatott a közgyűlés a városi polg. isk. helyiségében. Az ülést ez alkalomra felkért elnök Pál Károly megnyitván: Kozma Józsefné, tanítónőképezdei tanárnő a női kézimunkák tanítására és tantervére vonatkozó vitatételeit olvasta fel.

Előre bocsátja, hogy azért választotta éppen e szóbanforgó tételt, mert több évi tapasztalata szerint a női kézimunkák tanítási rendszere javítást igényel, különösen a vidéki iskolákat illetőleg.

E célból három kérdést bocsát megvitásra:

1) „Mily bevett kézi munka jár és hol gyakorlati haszon nélkül, s ha az netán a törvényes tantervben is föl lenne véve, mellőzhető-e véglegesen taníttatása?“

2) Elég-e a munka tanításra kiszabott heti 2 óra? Mennyiben vegye számba a tanítónő a helybeli népviselet elkészítéséhez szükséges szabást és varrást? és milyen módon sajátíthatja el azt önmaga?

3) Hogyan és mi módon taníttassanak és taníthatók sikerrel a kereseti módot biztosító iparmunkák az elemi népiskolában?

4) Mily női kézimunkákat tanuljon vagy végezzen a nép leánya a felső népiskola vagy polgári iskolában?

Az idő rövidsége miatt e tételek végig nem tárgyalatván, határozatott: hogy a központi és vidéki körök vegyék e tételt tárgyalás alá s megállapodásaikat terjesszék be a nevelésügyi bizottsághoz, mely ez alapon a kérdést egy befejezett egészszé fogja alakítani.

Október 31-kén az ülést szintén a képezdei ifjuság dalköre a „Szózat“ érzésseljes éneklésével nyitotta meg, mely

után az első napi ülés jegyzőkönyve olvastatott föl és hitelesített. Fazakas József maga és tisztársai nevében köszönetet mond a közgyűlésnek s elnöki székét oda hagyta.

Korelnöknek Deák József, jegyzőnek Staudner Gyula kéretett föl.

Olvastatott a szazatszedeő bizottság jelentése, mely szerint elnöknek Benedek József, alelnöknek Benedek Samu, titkárnak Nagy Kálmán, jegyzőknek: Szentgyörgyi Lajos és Staudner Gyula, egyleti pénztárnoknak Propper Ferencz; a „Család és Iskola“ pénztárnokává Dézsi László; tanszertárnoknak Gazsi József; könyvtárnoknak Rieger Imre választottak meg.

Benedek József új elnök meghatottsággal mondott köszönetet a maga valamint tisztársai nevében a megtisztelő bizalomért. A kiküldött bizottságok jelentéseiket megtévé Dr. Veres Vilmos felsőbb kereskedelmi iskolai tanár tartott felolvasást: „Magyarország kereskedelmi iskoláiról.“ A sok gonddal egybeállított érdekes felolvasásért a gyűlés a felolvasónak jegyzőkönyvi köszönetet szavazott.

Végezetre Paal Ferencz igazgató terjesztette elő azon indítványt, miszerint az egylet a maga kebelében egy segély alapot létesítsen, melynek alapja már 34 frt. 84 kban le is van téve. Ez indítványt a közgyűlés egyhangulag elfogadta, s ennek kapcsán örömmel vette tudomásul, hogy egyesületünk derék tagja, Gazsi József tanár ígéretet tett egy oly alapítvány tételére, melynek kamatai e segélyalaphoz évenként 100 frtot fognak jövedelmezni. E tett önmagát dicséri.

A másik indítványt a szeretetház alapítása ügyében a választmány megbízásából Kiss Sándor adja elő.

A délmagyarországi tanító testület felszólította, az egyes vidéki tanító egyesületeket, hogy Magyarország ezredéves jubileuma alkalmából megyéenként szeretetházat létesítsenek. Előadó azon véleményét, hogy ez kivihetetlen, e helyett az „Eötvös-alap“-ot gyarapítsuk s létesítsünk segélyalapot, a közgyűlés magáévé tette.

A tárgysorozat ezzel kimerítettén, elnök a gyűlést bezárja.

— **A kis-küküllőmegyei tanító testület Dicső-szt.-mártoni fiók-köre** 1882. november hó 18-án d. e. 9 órakor kezdődőleg Ádámoson az unitárius iskolában gyűlést tart, melyre úgy a tagok, valamint a tanügy iránt érdeklődők tisztelettel meghívotnak.

A gyűlés tárgyai: 1) elnöki megnyitó, 2) tanfelügyelői átiratok felolvasása, 3) Benedekfi János gyakorlati tanítása az irva olvasásból, 4) Kovács Bálint gyakorlati tanítása a beszéd és értelem gyakorlatból, 5) A gyakorlati tanításokra teendő bírálat. 6) Molnár Albert vitatételének előadása. 7) Nagy János értekezése a „fegyelemről.“ 8) A jövő gyűlés helyének, idejének és sorrendjének megállapítása. 9) Indítványok.

Dicső-Szt.-Márton, 1882. november hó 5-én.

Elnöki megbízásból:

Takács József,
jegyző.

VEGYESEK.

— **Tanító-testületünk** közgyűlésének határozatából az egyesületi pénztártól a „Család és Iskola“ pénztára elválasztatott. Ez utobbi pénztárnokává Dézsi László. választott meg. E változást olvasóink tudomására juttatva, egyuttal kérjük hogy az előfizetési pénzeket, továbbá a hirdetések, és reclamációkra vonatkozó leveleket, Dézsi László pénztárnok czimén, a kiadó hivatalba (hidlevi új-útcza 36 szám) küldeni sziveskedjenek.

Jágócsi Péterffi József az alsó ipariskolák szervezésére kiküldött miniszteri biztos, mint értesülünk, a napokban városunkba érkezik. Ipariskoláink eddigi állapotáról, a most folyamatban levő tanterv átalakításról, továbbá a közoktatásügyi miniszterium által az alsó ipariskolák szervezése ügyében kiadott szabályrendeletéről közelebbről egyet-mást elmondunk.

— **A szegény tanulókat segélyező egyesület** javára Kolozsvárt, november 11-én a nemzeti színházban nagy hangverseny rendeztetett, mely minden tekintetben kitűnően sikerült s a jótékony célra jelentékeny összeget eredményezett. E nemes célú egyesület ezáltal azon kedvező helyzetbe jutott, hogy most, a tél küszöbén, mintegy 80 szegény iskolás gyermeket láthat el egyszerre ruházattal.

— **Budapesten Bány Ignác** néhai tanító képezdei igazgató és ismert nevű paedagogiai író tanítványaiából egy bizottság alakult, mely felhívást intézett Bány Ignác volt tanítványai és tisztelőihez, hogy néhainak az „Eötvös-alap“-ban oly emléket létesítsenek, mely méltó legyen a magyar paed. — az író — s a tanárhoz. Az adományok Maurer János bizottsági pénztárnokhoz (Budapest. VIII. ösz utczai iskola) küldendők.

— **Weisz Bernát Ferencz** kir. tanácsos 1000 frtos alapítványt tett szülővárosa Lugos részére, melynek kamataiból évenként a lugosi közs. isk. végzett s a magyar nyelvben legtöbb előmenetelt tett két tanuló nyer jutalmat.

— **A női ipariskolák** hazánkban örvendetes módon szaporodnak. Eddig 26 ilyen iskola rendeztetett be, melyek közül 12 állami segélyt élvez. A tanulók létszáma mindennütt haladást mutat. Így pl. Kolozsvárt a múlt tanévben a növendékek száma 42 volt, míg az idén 100-an felül emelkedett.

— **Új lap.** „Ipari társulati lapok“ czimvel Budapesten, az iparos egyesületek érdekeit képviselő szakközlöny jelent meg. Laptulajdonos: Ráth Károly; szerkesztő: Vende Soma, Megjelenik havonként kétszer. Előfizetési ára egész évre 3 frt.

— **A kisedevás ügye** a nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi miniszterium által évről-évre mind nagyobb pártolásban részesítettik; a jövő évi tanügyi költségvetésben a kisedevók részére 45 frt irányoztatott elő.

Tartalom. Elnöki megnyitó beszéd. Fazakas József. — Tudás és képesség. Vég Mátyás. — Szemelvények, Reflexiók. Boga Károly. — Tárca. A közizlés nevelése. Sárdi István. — Irodalom. Tasnádi Imre. — Szemle. — Egyleti közlemények. Vegyes.